

Kotihoidon asiakasmäärät kasvussa, henkilöstön määrän kasvu ei kaikissa maakunnissa seuraa perässä

Päälöydökset

- Kotihoidon asiakasmäärät ovat kasvaneet vuodesta 2014 vuoteen 2016 yli puolessa maakuntia. Voimakkainta kasvu on ollut Uudellamaalla.
- Samaan aikaan kotihoidon asiakaskäyntien määrät ovat pysyneet samalla tasolla tai kasvaneet suuressa osassa maata.
- Eniten kotihoidon asiakaskäyntien määrät ovat kasvaneet Etelä-Pohjanmaalla, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa.
- Kotihoidon henkilöstön kokonaismäärä on laskussa useimmissa maakunnissa. Voimakkainta väheneminen on Uudellamaalla, Pohjanmaalla ja Satakunnassa.

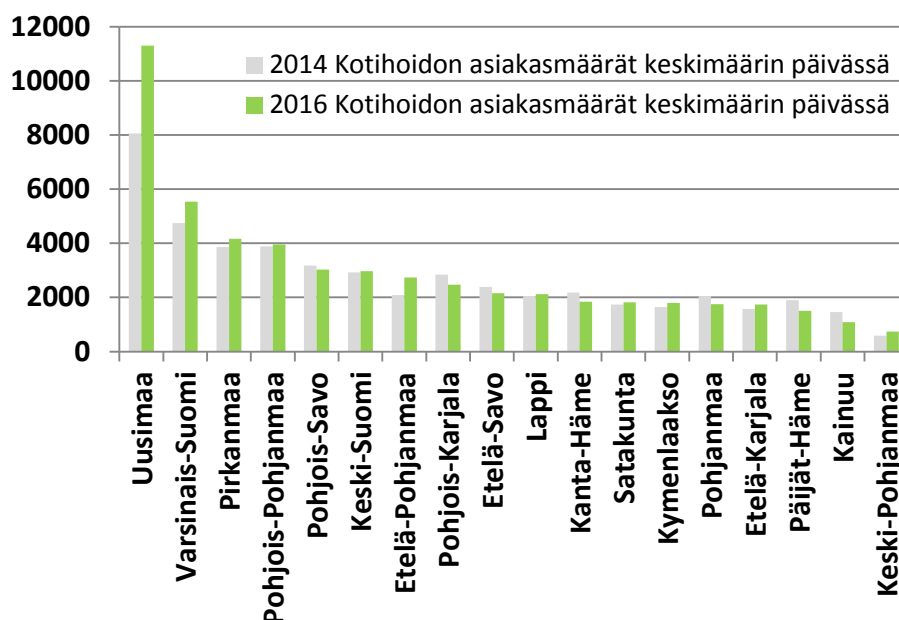
Kotihoidon asiakkaat ja henkilöstö

lääkäiden palveluissa painotetaan ensisijaisesti iäkkäiden omassa kodissa annettavaa hoitoa (Ikäihmisten palveluiden laatusuositus (2017) ja vanhuspalvelulaki (980/2012)). Väestön ikääntyessä palvelua tarvitsevien määrä nousee. Resurssien tarve kasvaa etenkin kotihoidossa, missä keskeisin resurssi muodostuu henkilöstöstä.

Tässä tutkimusraportissa tarkastellaan, kotihoidon asiakkaiden, asiakaskäyntien ja henkilöstön kokonaismäärien muutoksia ja maakunnittaisia eroja vuosien 2014 ja 2016 välillä. Selvitys on osa I&O -kärkihankkeen lähtötilanteen arviointia. Kotihoidolla tarkoitetaan toimintayksiköitä, joissa tarjotaan kotisairaanhoidoa, kotipalvelua tai kotihoitoa.

Kotihoidon asiakasmäärät kasvussa suurimmissa maakunnissa

Asiakasmäärät ovat kasvaneet säännöllisessä kotihoidossa. Kokonaisuudessaan asiakasmäärät ovat kasvaneet yli puolessa maakunnista (Kuvio 1). Kasvu on tapahtunut etupäässä asukasmäärältään suurimmissa maakunnissa. Suurin osa asiakasmäärien kasvusta tapahtuu tällä hetkellä Uudellamaalla.

Kuvio 1. Kotihoidon asiakasmäärät päivässä keskimäärin vuosina 2014 ja 2016.

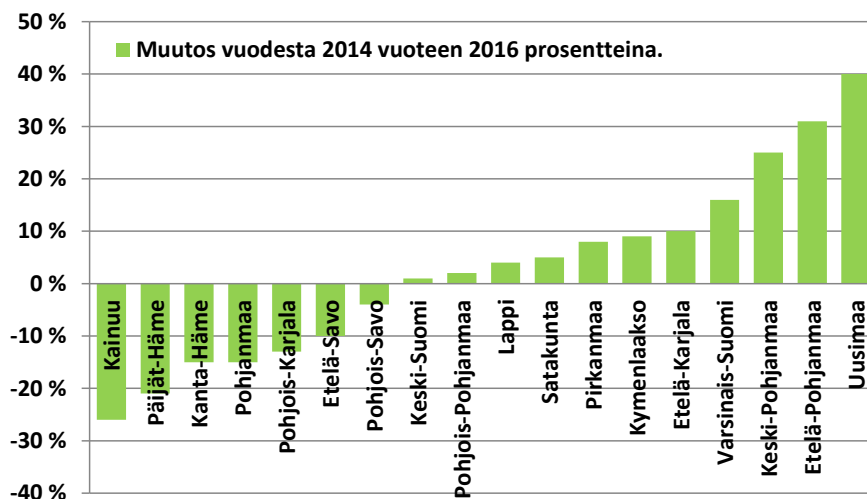
Kirjoittajat:

Hanna Alastalo
Erikoistutkija, THL

Suvi Vainio
Erikoissuunnittelija, THL

Sari Kehusmaa
Tutkimuspäällikkö, THL

Kotihoidon asiakasmäärien kehitys ei kulje kaikissa maakunnissa samaan suuntaan. Kun Uudellamaalla on asiakkaiden määrässä voimakasta kasvua, niin osassa maakuntia kotihoidon asiakkaiden määrä on jopa vähentynyt (Kuvio 2). Suurinta prosentuaalinen vähennys on ollut Kainuussa ja Päijät-Hämeessä.

Kuvio 2. Kotihoidon asiakkaiden viikoittaisessa määrässä keskimäärin tapahtunut muutos prosentteina vuosina 2014–2016.

Viikoittaisissa kotihoidon asiakaskäyntimäärissä maakunnittaisia eroja

Pelkkä asiakasmäärien tarkastelu ei anna riittävää kuvaa kotihoidon toiminnasta, vaan tarkemman kuvan toiminnasta antaa keskimääräisten asiakaskäyntien tarkastelu. Kotihoidon asiakkaan luona tehtävät käynnit vaihtelevat asiakkaan palvelutarpeen mukaan muutamista kerroista kuukaudessa useisiin käynteihin vuorokaudessa.

Kotihoidossa viikoittaisten asiakaskäyntien määrät asiakasta kohden ovat suurimmassa osassa maakuntia lisääntyneet tai pysyneet samalla tasolla kuin vuonna 2014 (Kuvio 3). Eniten kotihoidon asiakaskohtaiset käyntimäärät ovat kasvaneet Etelä-Pohjanmaalla, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa. Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa asiakasmäärät ovat laskeneet, mutta palvelua saavilla on kotikäyntejä aiempaa enemmän. Etelä-Pohjanmaalla sen sijaan sekä asiakasmäärät että viikoittaiset käyntimäärät ovat nousseet vuodesta 2014. Kotihoidon on siten panostettu alueella aiempaa enemmän.

Pohjois-Savo on ainoa maakunta, jossa sekä asiakkaiden että asiakaskäyntien määrät ovat vähentyneet. Maakuntien joukosta erottuu myös Uusimaa, jossa kotihoidon asiakasmäärät ovat voimakkaimmin kasvaneet, mutta kotihoidon asiakaskäynnit ovat eniten vähentyneet vuodesta 2014.

Näin tutkimus tehtiin

THL selvitti vanhushuolteen tilaa ensimmäisen kerran 2013 ennen kuin laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvemuista (28.12.2012/980) tuli voimaan.

Vanhushuolteen seuranta kysely toteutettiin uudestaan vuosina 2014 ja 2016. Tiedonkeruuseen kuului kysely kunnille, sekä kyselyt ympärivuorokautisille ja kotihoidon toimintayksiköille.

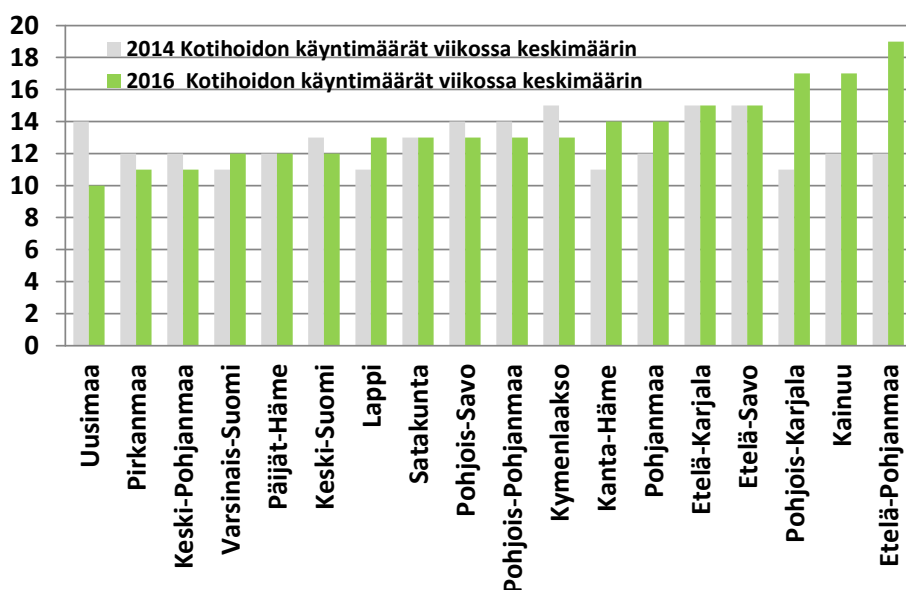
Vuonna 2016 kotihoidon kyselyyn vastasi 625 yksikköä ja kysely kattaa 67 prosenttia säännöllisen kotihoidon asiakkaista. Kyselyssä eivät ole mukana yhden hengen yritykset.

Ympärivuorokautisia toimintayksiköitä vastasi vuoden 2016 kyselyyn 1970 yksikköä. Kysely kattaa 96% kaikista ympärivuorokautisen hoidon pitkäaikaisista asiakkaista.

Kotihoidon toimintayksiköiltä seurattiin marraskuussa 2016 yhden viikon ajan asiakasmääriä ja asiakaskäyntien määriä sekä henkilöstön määrää ja työtuntimäärää.

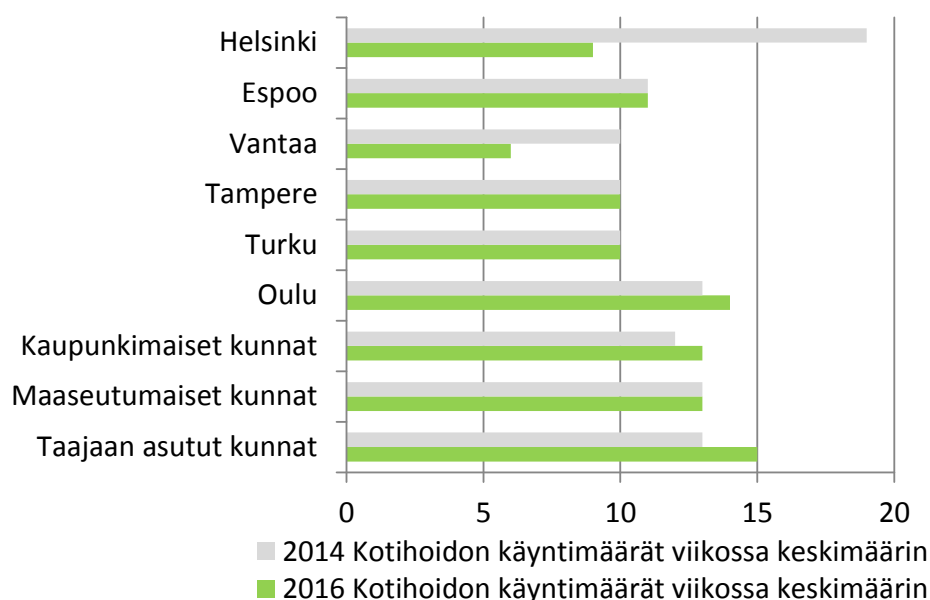
Henkilöstön määrä on laskettu muuttamalla työtunnit 38,25 tunnin henkilötyöviikoksi ottaen huomioon hoitotyön osuus työajasta.

Viikon keskimääräinen käyntimäärä on laskettu koko viikon käyntien summa jaettuna päivittäisellä asiakasmäärällä.

Kuvio 3. Kotihoidon viikoittaiset käyntimäärät keskimäärin per asiakas vuosina 2014 ja 2016.

Kotihoidon nouseva asiakaspaine kohdistuu vahvasti suuriin kaupunkisektoreihin. Suurimmista kaupungeista Helsingissä ja Vantaalla asiakaskäyntien määrät ovat vähentyneet vuodesta 2014 (Kuvio 4). Ainoastaan Oulussa asiakaskäyntimääriä on onnistuttu lisäämään. Kaupunkimaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa käyntimäärät ovat nousseet vuodesta 2014, kun taas maaseutumaisissa kunnissa ne ovat pysyneet ennallaan.

Kuvio 4. Kotihoidon viikoittaiset käyntimäärät keskimäärin per asiakas suurimmissa kaupungeissa ja muilla alueilla vuosina 2014 ja 2016.

Julkaisu on osa kotihoitoa käsittelevän Tutkimuksesta tiiviisti -julkaisujen sarjaa. Julkaisut löytyvät Julkari.fi-verkkopalvelusta:

Vehko, T., Sinervo T., Josefsson, K. Henkilöstön hyvinvointi vanhuspalveluissa – kotihoidon kehitys huolestuttava. Tutkimuksesta tiiviisti 11, kesäkuu 2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Kehusmaa S., Erhola, K., Luoma. M-L. Kotihoidon käyntien lukumäärä ei aina perustu arvioituun hoivan tarpeeseen. Tutkimuksesta tiiviisti 17, elokuu 2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

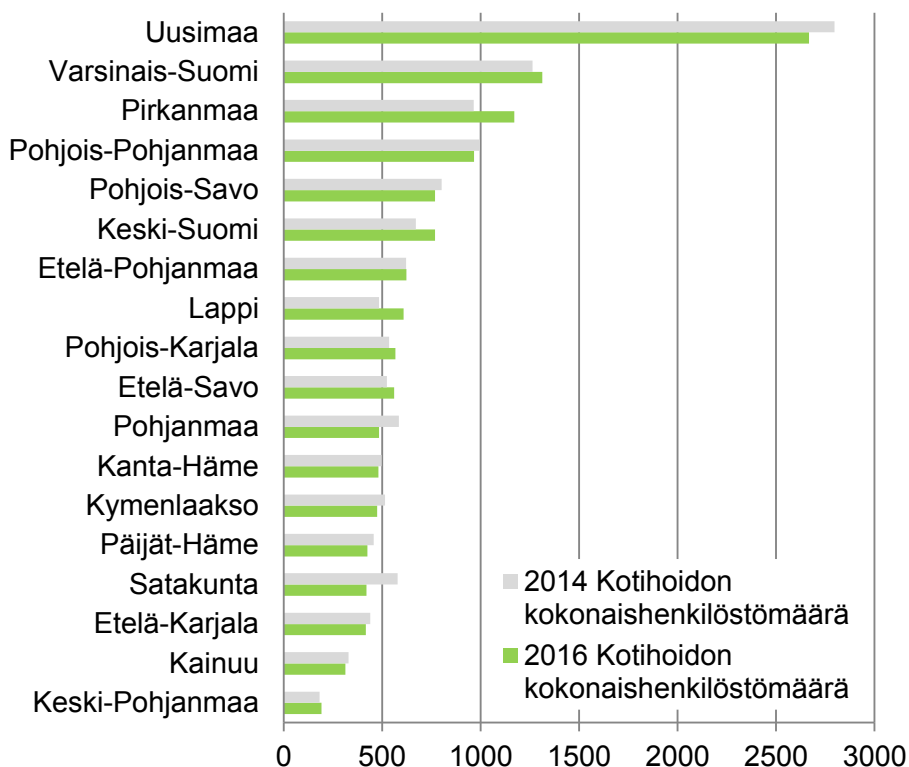
Alastalo, H., Vainio, S., Kehusmaa, S. Kotihoidon asiakasmäärät kasvussa, henkilöstön määrän kasvu ei kaikissa maakunnissa seuraa perässä. Tutkimuksesta tiiviisti 18, elokuu 2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Vainio, S., Kehusmaa, S. Kotihoitoa on aiempaa useammin saatavilla ympärivuorokautisesti. Tutkimuksesta tiiviisti 19, elokuu 2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Kehusmaa S., Erhola, K., Luoma. M-L. Kotihoidon henkilöstön kuntoutusosaamista on vahvistettava. Tutkimuksesta tiiviisti 20, elokuu 2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Elokuussa 2017 julkaistavat Tutkimuksesta tiiviisti -julkaisusarjan osat 17–20 ovat osa hallituksen kärkihanketta Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa (I&O).

Useassa maakunnassa kotihoidon henkilöstön kokonaismäärä laskussa

Kuvio 5. Muutos kotihoidon henkilöstön kokonaismäärässä maakunnittain vuosina 2014 ja 2016.

Yli puolessa maakuntia kotihoidon henkilöstön kokonaismäärä on laskenut vuodesta 2014. Voimakkaimmin henkilöstön määrä on vähentynyt Uudellamaalla, Pohjanmaalla sekä Satakunnassa (Kuvio 5.). Eniten kasvua henkilöstömäärissä taas on Pirkanmaalla, Lapissa sekä Keski-Suomessa.

Maakunnissa, joissa henkilöstömäärät ovat laskeneet voimakkaimmin, on aiempaa vähemmän lähihoitajia ja koulutettuja kodinhoitajia. Sitä vastoin kotihoidon henkilöstömäärää lisänneissä maakunnissa on kasvatettu juuri lähihoitajien määrää.

YHTEENVETO

Kotihoidon muutokseen on osattu varautua jo osassa maakuntia. Kasvavaan asiakasmäärään on kyetty vastaamaan lisäämällä henkilöstön määrää ja säilyttämällä asiakaskäyntien määrä ennallaan tai jopa lisäämällä niitä.

Väestön vanhenemisen aiheuttama kotihoidon tarpeen nousu kiihtyy Etelä-Suomen suurissa kaupungeissa. Erityisen selvästi kehitys näkyy Uudellamaalla, jossa seurantalosten mukaan henkilöstöä on vähennetty, vaikka asiakasmäärät ovat samaan aikaan kasvaneet. Ainakin osittain tämä heijastunee asiakkaan luona tehtävien käyntien määrään, jotka alueella ovat keskimäärin vähentyneet.

KIRJALLISUUTTA

[Vanhuspalvelujen tila - tutkimuksen sivusto](#)

[Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017 – 2019. Sosiaali- ja terveysministeriö, Julkaisuja 2017:6, Helsinki 2017](#)

[Vanhuspalvelulaki \(980/2012\)](#)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
PI 30 (Mannerheimintie 166)
00271 Helsinki
Puhelin: 029 524 6000

ISBN 978-952-302-899-9 (verkko)
ISSN 2323-5179

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-899-9>

www.thl.fi/ikääntyminen

Kotihoidon henkilöstön kokonaismäärä on laskenut yli puolessa maakuntia. Vain muutamissa maakunnissa, kuten Pirkanmaalla, Varsinais-Suomessa, Etelä-Pohjanmaalla sekä Lapissa, henkilöstön kokonaismäärä on kasvanut asiakasmäärän mukana. Näissä maakunnissa ovat myös käyntimäärät pysyneet ennallaan tai lisääntyneet.

Kotihoidon riittävä resursointi tulee olemaan välttämätöntä asiakasmäärien kasvaessa. Henkilöstön riittävyyteen joudutaan jatkossa kiinnittämään huomiota. Seurannassa havaitaan suhteellisen isoja muutoksia jo kahden vuoden tarkasteluajanjaksolla. Tulevina vuosina kotihoidon tarpeen kasvu tulee todennäköisesti kiihtymään nykyisestä erityisesti Etelä-Suomessa. Itä-Suomessa väestön vanheneminen on ollut käynnissä pidempään ja tarkastelun perusteella voidaan todeta, että siellä kotihoidon muutokset ovat tällä hetkellä vakaampia ja tilanne Etelä-Suomea tasaisempi.

Kotihoidon tehtäväkenttä on muutoksessa ja entistä useampia palveluja saa jatkossa kotiin. Kotihoidon prosessit uudistuvat ja etenkin asiakkaan omien voimavarojen ylläpitämiseen ja kuntoutukseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota. Näillä keinoin pyritään mahdollistamaan aikaisempaa useammalle ikäihmiselle kotona asumisen jatkuminen sekä kotihoidon resurssien riittäminen.

Tämän julkaisun viite: Alastalo H., Vainio S., Kehusmaa S. Kotihoidon asiakasmäärät kasvussa, henkilöstön määrän kasvu ei kaikissa maakunnissa seuraa perässä. Tutkimuksesta tiiviisti 18, elokuu 2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Julkaisua on päivitetty 16.11.2017.